

Vlaggensysteem volwassenen

Voor Huisartsen en eerstelijns

Vlaanderen
is zorg

Situering:

- Even situeren;
  - > 2010 Vlaggensysteem voor kinderen en jongeren (herwerking 2014)
    - Toepassingen voor jeugdwerk (2013) Sport (2013), en onderwijs (2016)
  - > 2016 Buiten de Lijnen (herwerking 2018) voor kinderen en jongeren met bijzondere noden
  - > 2018 Flagsystem (engesle versie, Franse versie, Estse versie)
  - > 2021 Vlaggensysteem voor volwassenen
    - Generiek systeem
    - In welke toepassingen kunnen jullie het gebruiken?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Algemeen

- manuele, orale, vaginale of anale seks tegen de wil en/of gedwongen om seksuele handelingen te stellen: 1 op 5 vrouwen en 1 op 16 mannen: **Seksueel Misbruik**
- Inclusief zoenen en seksuele aanrakingen tegen de wil: 1 op 2 vrouwen en 1 op 5 mannen: **seksueel grensoverschrijdend gedrag**

SGG op het werk: vaakst intimidatie en bedreiging

- 3,9% vrouwen en 0,6% mannen
- Zorgmedewerkers 8,7%
- Leerkrachten 2,5%

Ook bij de HAIIO?

- 38,5% zelf geconfronteerd met SGG
  - > 48% vrouwelijke
  - > 21% mannelijke
- Welke feiten?
  - > Verbaal SGG (grappen, commentaar): 32,9%
  - > Ontvangen seksueel getinte boodschappen of beelden: 5%
  - > Gevraagd zich te ontkleden: 1,5%
  - > Poging tot ongewild kussen: 3,7%
  - > Ongewild aangeraakt: 8,7%
- Door wie?
  - > Patienten 54%
  - > Artsen 46,6%
  - > Collega studenten 26,7%
  - > Stagecoördinatoren 25,5%

Wie loopt het meest risico?

- Kinderen, jongeren en jongvolwassenen
- Vrouwen
- LGBTQI+
- Volwassenen met beperking
- Mensen die als kind slachtoffer werden
- Ouderen
- Mensen met specifieke ondersteuningsbehoeften
- Mensen in precair statuut zoals vluchtelingen, gevangenen..

Wat is specifiek in eerstelijnszorg?

- Cliënten
  - > Zeer diverse groep cliënten (leeftijd, relaties, cultuur...)
  - > Vaak SGG niet als specifieke vraag, eerder impliciet
  - > De cliënt vindt spreken over SGG moeilijk (50% praat er niet over)
  - > Sommige doelgroepen tot 60% ervaring met SGG (vb vrouwen met beperking)
- Professionals
  - > Vaak geconfronteerd met SGG als betrokkene of getuige
  - > Veel handelingsverlegenheid: wat doen en waar naartoe verwijzen
  - > Bespreekbaarheid moet naar omhoog: wat is mijn rol?
  - > Meer steun vanuit beleid
  - > Veel emoties

Preventie

Hoe kan je seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomen?

- Stoppen met het in stand te houden
  - Taboe handhaven
  - Blaming the victim
  - Plegers ongemoeid laten
- Bespreekbaarheid verhogen
  - Taal en kennis
  - 'lichte' vormen aanpakken
  - Bewustzijn verhogen
- Verantwoordelijkheid van plegers en omstanders
  - Blinde vlekken (macht, gender, gewoontes en tradities...)
  - Zijn deel van de oplossing

Doel: professional kan

- Sgg genuanceerd inschatten
- Communicatie tussen partijen faciliteren
- Een adequate respons geven

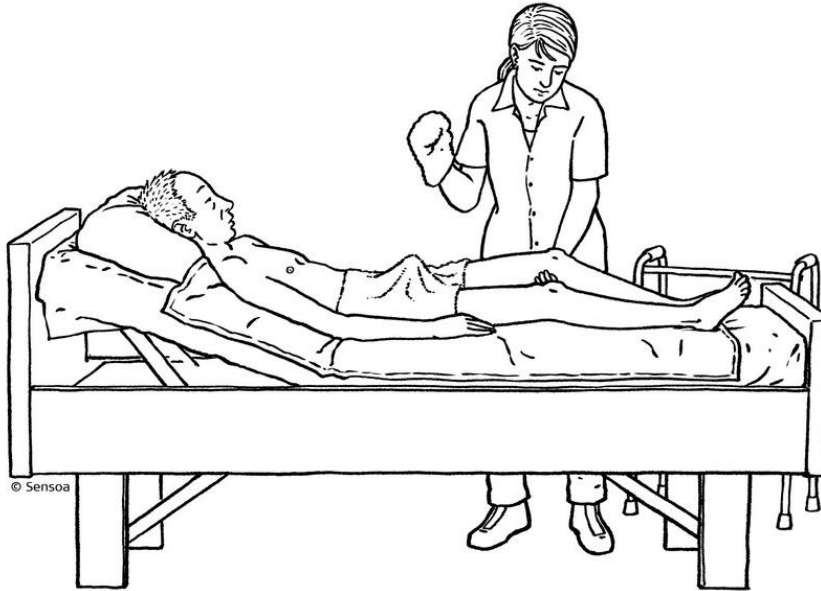
Hoe werkt het? Terminologie en kader

Met situatietekeningen

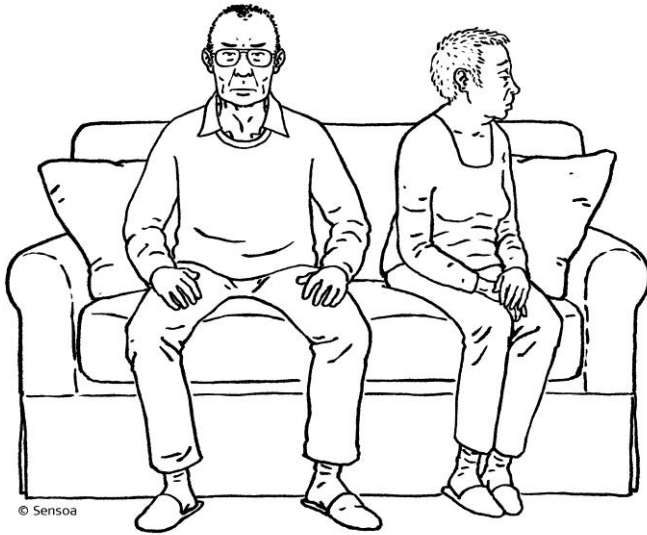
- > Is dit seksueel grensoverschrijdend?
  - Welke criteria
  - Hoe ernstig (=schadelijk)
- > Hoe reageer je hierop?
  - Als professional
  - Als betrokkene
  - Als omstander
  - Als organisatie

4 soorten situaties

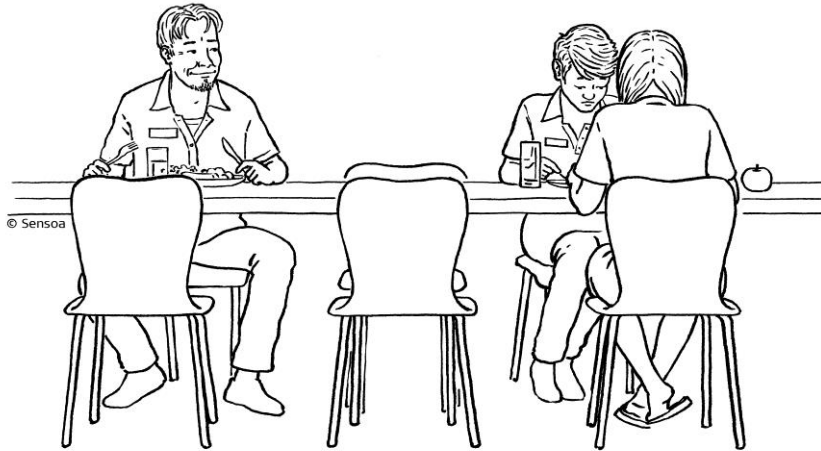
- Gedrag van de professional t.a.v. de patiënt
- *De verpleegkundige wast een man. Hij krijgt een erectie tijdens de verzorging. De verzorgster bedekt de geslachtsdelen met een handdoek en gaat door met wassen.*

4 soorten situaties

- Tussen cliënten
- *Een man is boos op zijn vrouw omdat ze seksueel contact weigert. Hij heeft hier recht op, vindt hij.*

4 soorten situaties

- Tussen professionals
- *Een collega kan zijn handen niet thuishouden en raakt 'per ongeluk' steeds de borsten van vrouwen aan. Twee vrouwen houden afstand.*

4 soorten situaties

- Van de patiënt t.a.v. de professional
- *Je bent aan het opruimen. Een patiënt knijpt lachend in je billen*

4 Vlaggen

Groen

Seksueel acceptabel gedrag

Geel

Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag

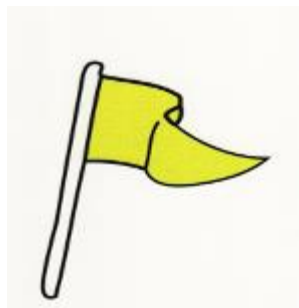
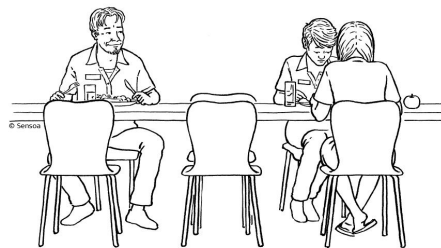
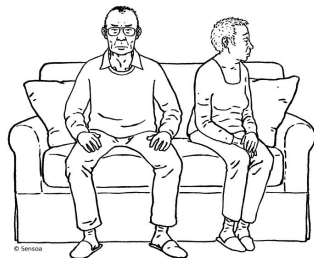
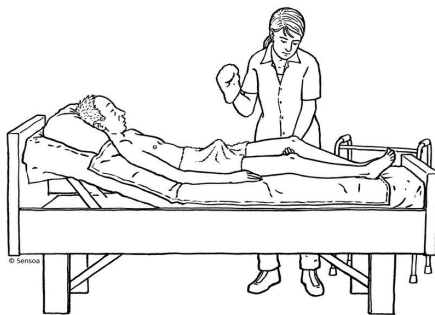
Rood

Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag

Zwart

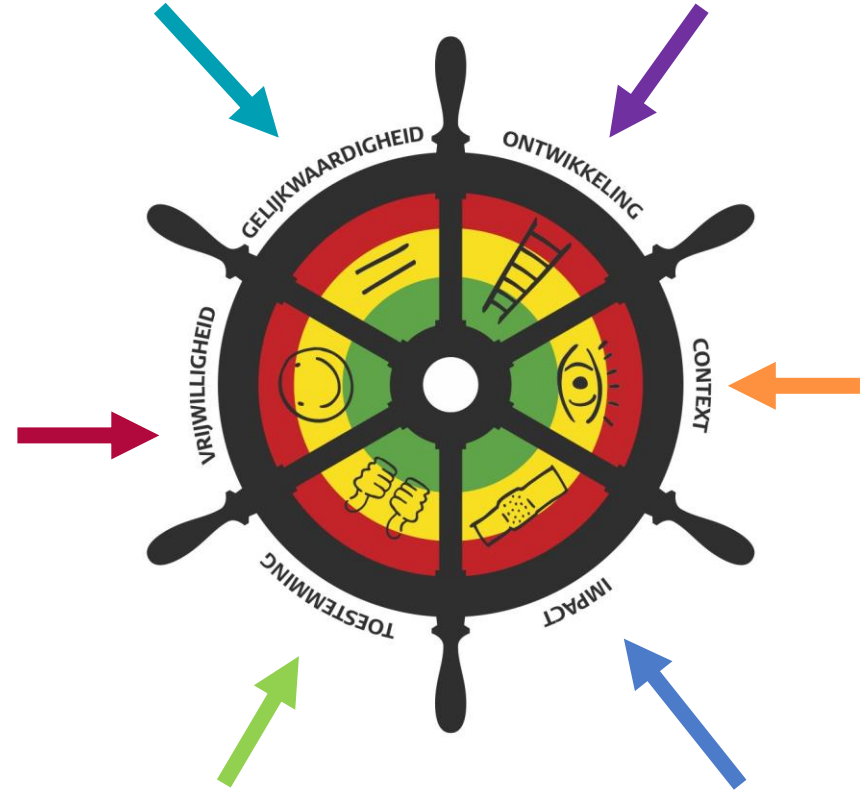
Zeer ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag

Welke vlag? Welke argumentatie?

Stuurwiel

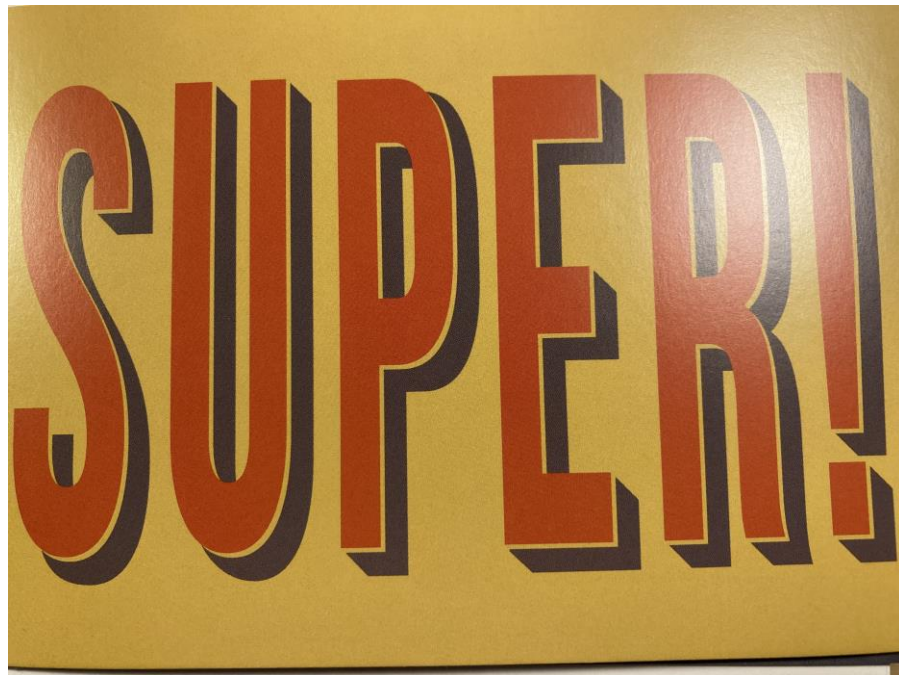
- wil ik dit wel? Is het ook oké voor jou?
- staat niemand onder druk?
- geen misbruik van macht of gezag?
- kan ik het aan? Ben jij bekwaam genoeg?
- is er voldoende privacy?
- heeft het voor niemand schadelijke gevolgen?

Wederzijdse toestemming

- Akkoord over gedrag
- Begrip en besef van wat voorgesteld wordt
- Niet neen zeggen ≠ toestemmen
- Ondubbelzinnig en specifiek
- Steeds herroepbaar
- Voorafgaandelijk
- Inspanning om te checken?

Vrijwilligheid

- Is er sprake van dwang?
- Dreiging en geweld?
- Druk?
- verrassing
- Secundaire winst of verlies (geld, voordelen, vriendschap in ruil voor seks of angst voor verlies van liefde en vriendschap)

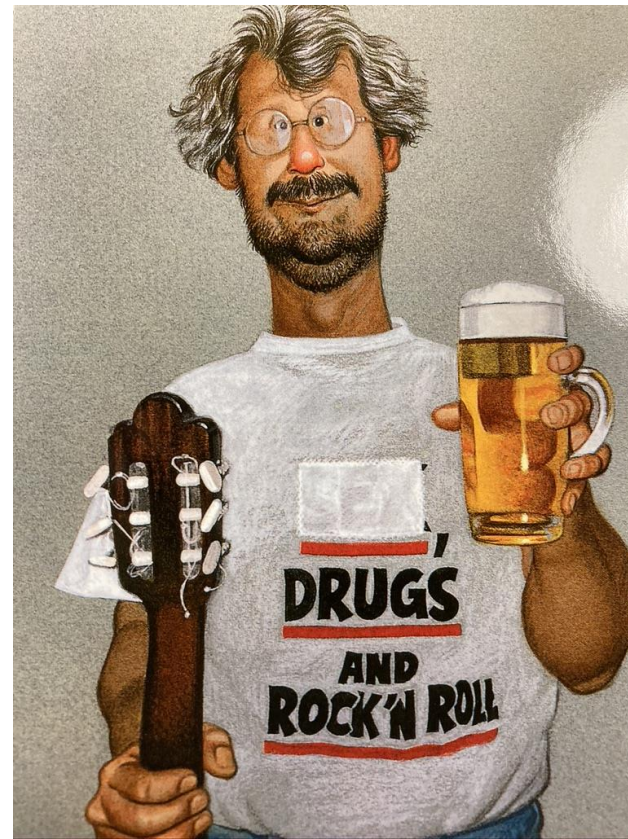
Gelijkwaardigheid

- Is er misbruik van macht en invloed?
- Fysieke, cognitieve en emotionele niveau
- Macht en controle
- Autoriteit en gezagsrelatie

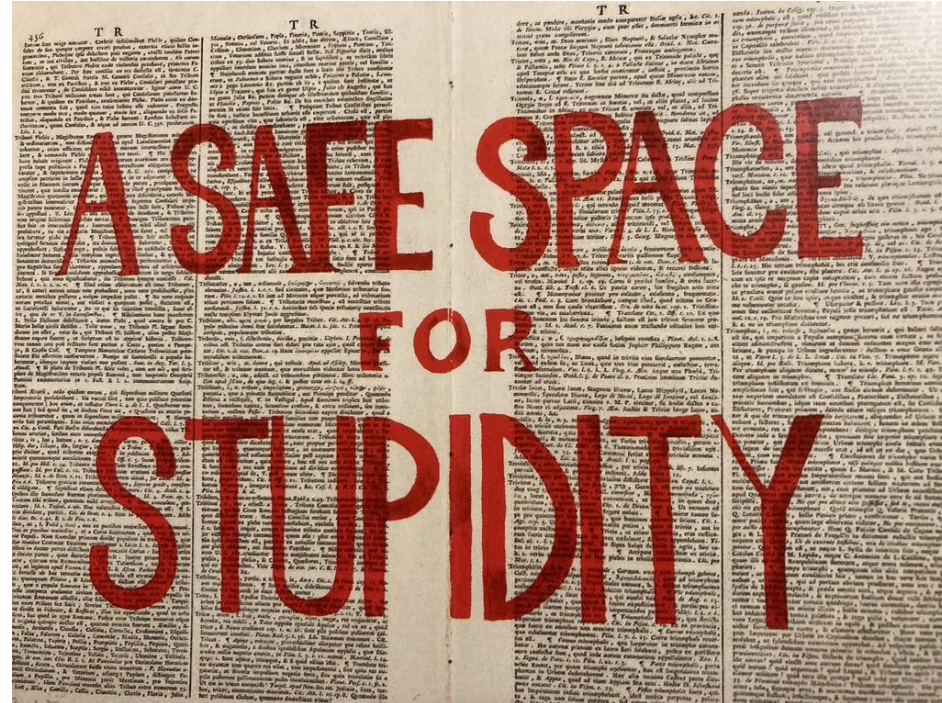
Gepast voor ontwikkeling & functioneringsniveau*

- Is volwassene 'bekwaam' genoeg
- Functioneringsniveau
  - > Beperking
  - > Ziekte
  - > Toestand
  - > Trauma
  - > Mondigheid
- Voor professionals: competentie

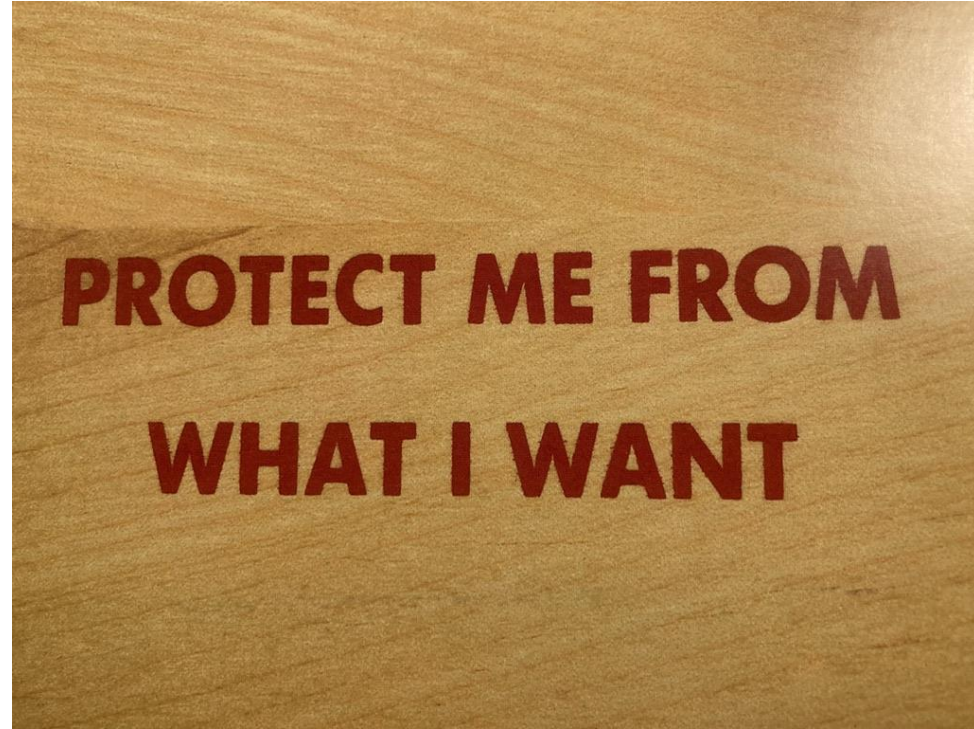
Gepast voor de context

- De algemene maatschappelijke norm van privacy
- Tijd- en cultuurgevoelig
- Storend voor een meerderheid
- Ook online context

Impact*

- Geen gedrag dat mogelijks gevaar of schade inhoudt voor **zichzelf, de ander, derden**
- Wat maakt de negatieve impact groter?
  - > Frequentie
  - > Intensiteit (mate van intimiteit)
  - > Beleving en angst
  - > Bereik
  - > Steun of geheimhouding

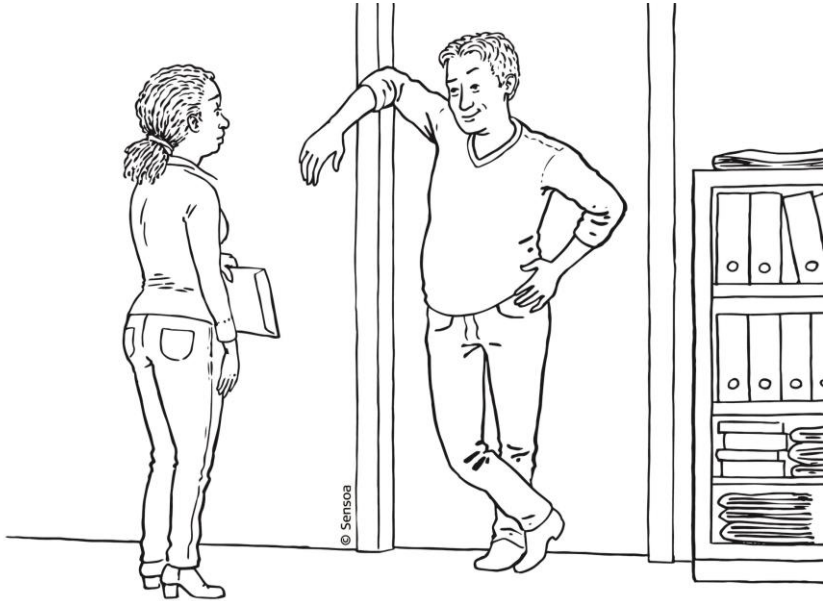

Een paar andere voorbeelden

- Is dit gedrag seksueel grensoverschrijdend?
  - > Overloop de criteria
  - > Kies een vlag

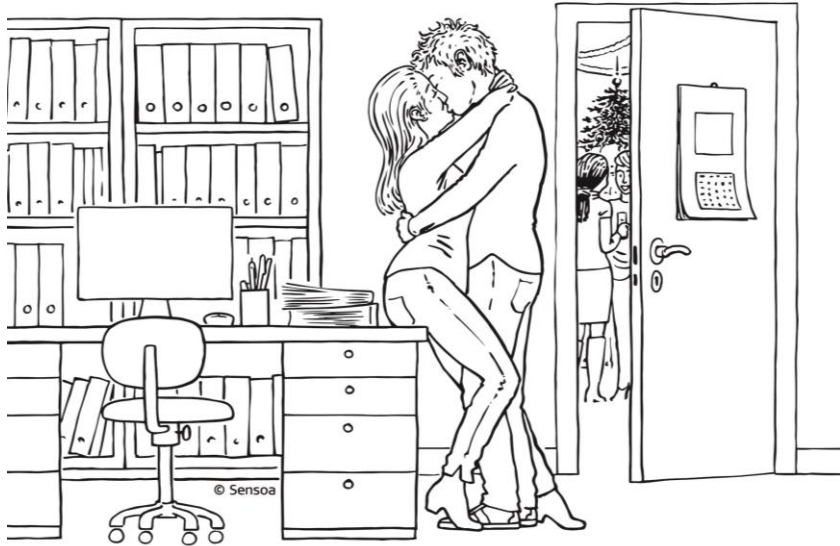
Welke Vlag? Waarom?

Een leidinggevende wil pas een project goedkeuren als de vrouw met hem naar bed wil

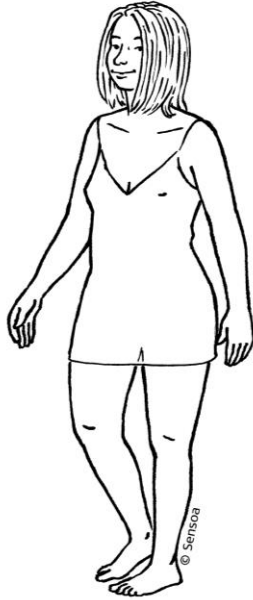

Welke vlag? Waarom?

Een arts is aan het kussen met een van zijn patiënten op een feestje van het ziekenhuis. Zij is kwetsbaar.

Welke Vlag? Waarom?

Een patiënte in een zorgunit loopt regelmatig schaars gekleed rond in publiek. Andere aanwezigen vinden dit storend.

Welke Vlag? Waarom?

Een patiënt in de afzonderingsruimte masturbeert zich; een onthaalmedewerker ziet dit op de bewakingscamera. De patiënt is zich niet bewust van de camera's.

Welke Vlag. Waarom?

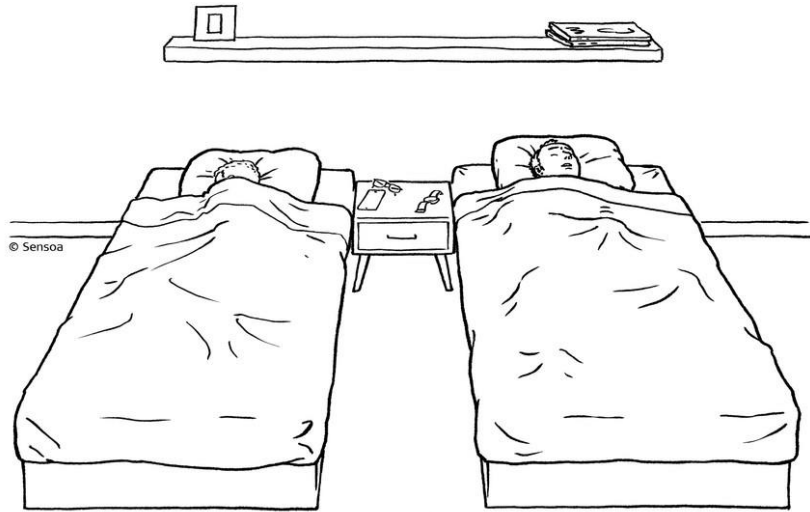

Twee 21-jarige vrouwen hebben enkel anale onbeschermde seks omdat hun lief anders dreigt de relatie te verbreken.

Criteria per vlag

	Groen	Geel	Rood	Zwart
Toestemming	Akkoord	Geen duidelijk akkoord	Tegen de wil	Duidelijk ongewenst
Vrijwilligheid	Geen druk	Lichte druk	Duidelijke druk	Herhaalde of niet te ontsnappen druk
Gelijkwaardigheid	Gelijkwaardig	Licht misbruik van gezag of afhankelijkheid	Grotere misbruik van gezag- of afhankelijkheid	Zeer grote misbruik van gezag of afhankelijkheid
Ontwikkeling/ functioneren/com petenties	Oké voor functionerings-niveau/ competenties	Lichte zorgen	Grote zorgen	Grotere zorgen
Context	Oké voor context	Licht aanstootgevend	Tekort aan privacy	Publiekelijk
Impact*	Geen schade	Lichte risico	Groot risico	Groter risico

Welke vlag.

Een patiënt op een tweepersoonskamer masturbeert zich. Hij veronderstelt dat de andere patiënt slaapt en zich daar niet aan stoort.

Welke vlag?

Een arts in opleiding kijkt
onaangekondigd binnen in de
douches.

Welke vlag?

Een vrouw heeft zich op een festival laten verleiden tot seks, ze had teveel gedronken en heeft nu grote spijt.

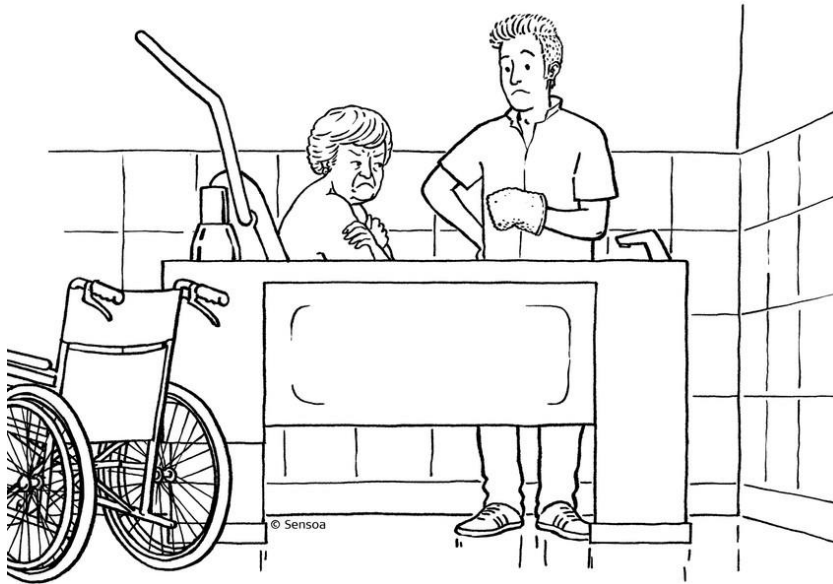

Welke vlag?

Twee collega's maken geregeld grappen over een homoseksuele collega. Hij heeft al laten weten dat hij er genoeg van heeft.

Hoe reageren?

- Je bent getuige, betrokkene, een patiënt vertelt je het verhaal...
  - > Reageren t.a.v. de patient
  - > Reageren t.a.v. de collega
  - > Reageren op beleidsniveau (afspraken, regels, ...)

Één stramien

Benoem gedrag

Bespreek wensen, gedachten, gevoelens

Leg uit wat oké is en waarom

Leg uit wat niet oké is en waarom

Maak afspraken

Verhoog toezicht en controle

Maatregelen voorstellen

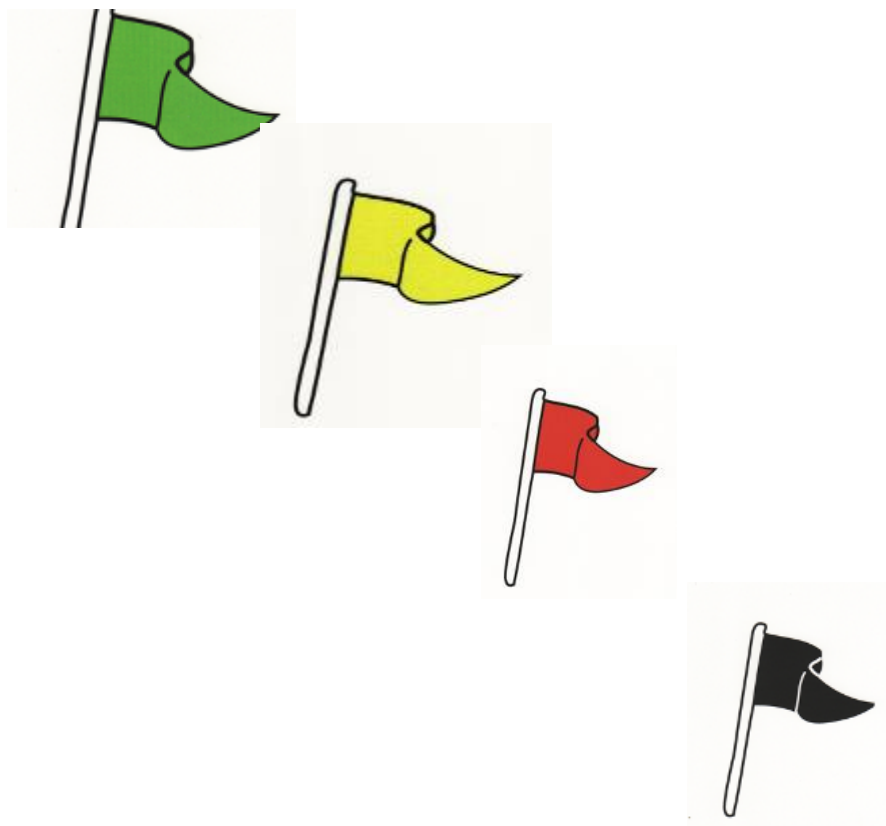
Zorg voor de betrokkenen

Intern melden

Maatregelen toepassen

Opvang en nazorg

Extern melden

reactie	Van leidinggevende naar medewerker
stoppen	He collega wat is er aan de hand
benoem	Mevrouw wil niet intiem gewassen worden door een man, jij gaat daar toch mee door
bevraag	Vertel wat je overwegingen zijn? Wat gaat er in jou om? Hoe is dit voor de patiënt?
Wat is oké	Het is juist dat deze verzorging belangrijk is en op één of andere manier moet gebeuren
Wat is niet oké	Maar het is niet oké om het protest te negeren.
afspreken	We kunnen beter zoeken naar een andere manier om het wassen aan te pakken. Wat stelt mevrouw voor? Wat stel je zelf voor?
maatregelen	We stellen voor dat je wat supervisie krijgt

reactie	Van medewerker naar cliënt
stoppen	Oké, ik stop hier even
benoem	Je wil niet intiem gewassen worden door een man?
bevraag	Wat stoort jou? Wat is voor jou niet oké hier? Hoe zou je het graag willen zien gebeuren?
Wat is oké	Het is juist dat deze verzorging belangrijk is en op één of andere manier moet gebeuren.
Wat is niet oké	Maar het is niet oké dat dit voor jou een vervelende en vernederende ervaring zou zijn
afspreken	We kunnen beter zoeken naar een andere manier om het wassen aan te pakken. Wat stel je zelf voor?
Zorg voor de betrokkenen	Wat heb je nodig? Lassen we even een pauze in?

Topics voor verder gesprek

- Met de medewerker:
  - > Omgaan met weerstand
  - > Hoe iemand op zijn gemak stellen bij een intieme wasbeurt
  - > Werken als een mannelijke verzorger
  - > Alternatieve manieren om hier mee om te gaan
  - > Maximaal gebruik maken van zelfredzaamheid van mensen
- Met de patiënt/cliënt
  - > Wat is belangrijk qua comfort
  - > Wat zijn je wensen
  - > Wat zijn grenzen
  - > Hoe grenzen aangeven
  - > Wie aanspreken
  - > Op welke manier, wanneer
  - > Realistische verwachtingen
  - > Mannelijke verzorgers
  - > Genderspecifieke vragen

Hoe Vlaggensysteem gebruiken?

- Maak eigen collectie situaties
  - > Op basis van bestaande tekeningen
  - > Vul aan met eigen voorbeelden (vlaggen)
  - > Bespreek intern
- Attendeer publiek
  - > Affiche/infografic
  - > Breng het ter sprake
- Op zoek naar de groene vlag
  - > Wat kunnen mensen doen
  - > Wat zijn belangrijke randvoorwaarden?

Vragen en onduidelijkheden

- Ruimte voor vragen
- Wat kan Sensoa voor jou doen?

En nu: oefenen!

- Boek met 50 nieuwe of herbruikte situaties
- Handouts, oefeningen en digitale steekkaarten op vlaggensysteem.be
- Vormingsaanbod voor teams en organisaties op sensoa.be
- Meer beleidstools op grenswijs.be

Bedankt!

sensoa.be

@sensoa_be

sensoa